

YOSH OILALARDA OILAVIY NIZOLARNING PSIXOLOGIK TA'SIRI

Magistrant Yusupaliyeva Dilnavoz

Ilmiy rahbar: Turayeva Dilafruz

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi yosh oilalarda yuzaga keladigan oilaviy nizolarning psixologik ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yosh oilalar, oilaviy nizolar, psixologik ta'sir, stress, depressiya, xavotirlik, kommunikativ muammolar, psixo-emotsional holat, oilaviy munosabatlar, psixoprofilaktika.

Annotation

This thesis scientifically analyzes the psychological impact of family conflicts occurring in young families.

Keywords: young families, family conflicts, psychological impact, stress, depression, anxiety, communication problems, psycho-emotional state, family relationships, psychoprophylaxis.

Аннотация

В данной тезисной работе научно анализируется психологическое влияние семейных конфликтов, возникающих в молодых семьях.

Ключевые слова: молодые семьи, семейные конфликты, психологическое воздействие, стресс, депрессия, тревожность, коммуникативные проблемы, психоэмоциональное состояние, семейные отношения, психопрофилактика.

Kirish

Hozirgi kunda yosh oilalarda uchrayotgan oilaviy nizolar jamiyatning dolzarb ijtimoiy-psixologik muammolaridan biri hisoblanadi. Oila inson hayotidagi eng muhim ijtimoiy institut bo'lib, undagi psixologik muhit shaxsning ruhiy holati va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa oiladagi doimiy kelishmovchiliklar va ziddiyatlar er-xotinlarning psixo-emotsional holatida salbiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi.

So'nggi yillarda yosh oilalarda ajrimlar sonining ortib borayotgani oilaviy munosabatlarni chuqur psixologik tahlil qilish zaruratini yuzaga chiqarmoqda. Oilaviy nizolar nafaqat er-xotin o'rtasidagi munosabatlarga, balki farzandlar tarbiyasi, oiladagi emotsional muhit va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatadi[2]. Ayniqsa yosh oilalarda oilaviy hayotga psixologik tayyorgarlikning yetarli emasligi, iqtisodiy qiyinchiliklar, kommunikativ kompetensiyaning sustligi va o'zaro tushunmovchiliklar turli nizolarni yuzaga keltiradi. Agar ushbu nizolar o'z vaqtida

bartaraf etilmasa, psixologik zo'riqish, depressiv holatlar va emotsional sovuqlik rivojlanishi mumkin.

Material va metodlar

Tadqiqotga 22–30 yosh oralig'idagi 18 nafar yosh oilalar vakillari jalb qilindi. Tadqiqot davomida oilaviy nizolarning psixologik ta'sirini aniqlash maqsadida suhbat, kuzatish va psixodiagnostik metodlardan foydalanildi.

Respondentlarning stress va xavotirlik darajasi STAI metodikasi yordamida, depressiv holatlar esa BDI testi asosida baholandi. Shuningdek, oilaviy qoniqish darajasi, kommunikativ munosabatlar va emotsional yaqinlik ko'rsatkichlari maxsus psixologik so'rovnomalar orqali o'rganildi[3].

Olingan ma'lumotlar statistik jihatdan tahlil qilinib, oilaviy nizolarning respondentlar psixologik holatiga ta'siri baholandi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari yosh oilalarda oilaviy nizolarning psixologik holatga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatishini aniqladi. Respondentlarning aksariyatida oiladagi doimiy kelishmovchiliklar stress va emotsional zo'riqishni kuchaytirgan.

STAI metodikasi natijalariga ko'ra respondentlarning 67 foizida xavotirlik darajasi yuqori ekanligi aniqlandi. Ayniqsa o'zaro tushunmovchilik va doimiy tortishuvlar respondentlarda ruhiy beqarorlikni kuchaytirgan[4].

BDI testi natijalari oilaviy nizolar kuchli bo'lgan respondentlarda depressiv holatlar o'rtacha 21.3 ± 5.1 ballni tashkil qilganligini ko'rsatdi. Bu esa oiladagi nizolar psixo-emotsional buzilishlarning rivojlanishiga olib kelishini tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida respondentlarning 58 foizida emotsional sovuqlik va o'zaro ishonchning pasayishi kuzatildi. Ayrim hollarda respondentlar oilaviy muammolarni ochiq muhokama qila olmasligi sababli ichki ziddiyatlarning kuchayishi qayd etildi.

Shuningdek, oiladagi nizolar respondentlarning ijtimoiy faolligiga ham salbiy ta'sir qilgani aniqlandi. Respondentlarning 46 foizida ijtimoiy yakkalanish va yaqin insonlar bilan muloqotning kamayishi kuzatildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, oilaviy nizolar uzoq davom etgan hollarda psixosomatik buzilishlar ham rivojlanishi mumkin. Ayrim respondentlarda uyqusizlik, tez jahldorlik, bosh og'rig'i va doimiy charchoq holatlari kuzatildi[5].

Psixologik maslahat va psixoprofilaktik suhbatlardan keyin respondentlarning emotsional holatida ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Oiladagi o'zaro muloqotni yaxshilash va konfliktlarni konstruktiv hal qilish bo'yicha treninglar respondentlarning psixologik holatini barqarorlashtirishda samarali natija bergan.

Xulosa

Tadqiqot natijalari yosh oilalarda oilaviy nizolar psixo-emotsional holatga salbiy ta'sir ko'rsatishini aniqladi. Ayniqsa stress, xavotirlik, depressiv holatlar, emotsional

sovuqlik va kommunikativ muammolar oilaviy nizolar natijasida kuchayishi qayd etildi. Shuningdek, oiladagi sogʻlom psixologik muhitni shakllantirishda oʻzaro hurmat, ochiq muloqot va psixologik qoʻllab-quvvatlash muhim omil ekanligi aniqlandi. Yosh oilalarni oilaviy hayotga psixologik jihatdan tayyorlash va oilaviy psixologik xizmatlarni rivojlantirish oilaviy nizolarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli oilaviy nizolarning oldini olishda nafaqat ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash, balki psixologik madaniyat va konfliktologik kompetensiyalarni rivojlantirish ham zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova V.M. Oila psixologiyasi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. B. 45–78.
2. Gʻoziev E.Gʻ. Umumiy psixologiya. Toshkent: Oʻqituvchi, 2020. B. 112–145.
3. Shoumarov Gʻ.B. Oila etikasi va psixologiyasi. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. B. 63–91.
4. Abdurahmonov F.A. Oilaviy nizolar va ularning psixologik omillari. Toshkent: Maʼnaviyat, 2021. B. 74–103.
5. Rogers C. On Becoming a Person. Boston: Houghton Mifflin, 2018. pp. 102–129.
6. Ismoilov T.I. Oilaviy munosabatlarda kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati. Psixologiya ilmiy jurnali, 2022. №4. B. 55–62.
7. Nurmatova D.R. Yosh oilalarda stress va konflikt holatlarining psixologik xususiyatlari. Zamonaviy psixologiya tadqiqotlari, 2021. №2. B. 41–50.